



Utrymning med räddningstjänstens stegutrustning

Vägledning för dimensionering inom Brandkåren Attundas (BA) utryckningsområde.

Upprättat av: Ola Carlén

Datum: 2015-10-10

Beslutat av: Ida Texell

1. Bakgrund

Inom landet har räddningstjänsten historiskt utgjort en aktiv del i vissa byggnadstypers utrymningsstrategi. Även vid nyproduktion accepteras att byggnader uppföras med räddningstjänsten som en del i utrymningsstrategin under förutsättning att förmågan finns. Vid nyproduktion där räddningstjänstens medverkan utgör en del i det byggnadstekniska brandskyddet ska byggherren i det enskilda fallet försäkra sig om att förmågan finns.

Denna vägledning är samordnad med Storstockholms Brandförsvars vägledning i samma ämne då de operativa styrkorna verkar över förbundsgränserna.

2. Syfte

Syftet med detta dokument är att underlätta projekteringen av brandskydd i byggnader där den alternativa utrymningsvägen utgörs av räddningstjänstens utrustning.

Genom att beskriva Brandkåren Attundas förmåga samt hur insatstid enligt Boverkets definition kan beräknas förtydligas här de delar av Boverkets byggregler som är kopplade till räddningstjänstens lokala förutsättningar. Målgruppen är byggherrar, sakkunniga brand-/riskkonsulter och berörda stadsbyggnadskontor eller motsvarande kommunala förvaltningar.

Brandkåren Attundas förmåga att utgöra alternativ utrymningsväg redovisas i denna vägledning.

3. Avgränsning

Dokumentet är avgränsat till att behandla byggnader där räddningstjänstens utrustning utgör den alternativa utrymningsvägen. Nivån är vald utifrån syftet att förtydliga och komplettera Boverkets byggregler avsnitt 5:13, 5:323 samt 5:721.

4. Regler om stegutrymning

Räddningstjänstens insatstid och förmåga har historiskt sett varit en förutsättning i byggnadsreglerna. På senare tid har dock räddningstjänstens ansvar förtydligats av Boverket. Se boverkets regler kring stegutrymning i bilaga 1.

5. Insatstid

Begreppet insatstid avser tid från alarmering av räddningsstyrkan till dess att räddningsarbetet har påbörjats. Det allmänna rådet i BBR 5:323 uttrycker att 10 minuter är tillräcklig snabb insatstid vid utrymning via räddningstjänstens utrustning. För friliggande flerbostadshus i verksamhetsklass 3 (bostäder) med högst tre våningsplan kan istället tillräckligt snabb insatstid vara 20 minuter. För att följa förutsättningarna i Boverkets föreskrifter och ha en gemensam syn på förmåga med angränsande förbund används nedan schabloner för begreppet insatstid:

Heltidsbemannade stationer

Anspänningstid: 1,5 minuter

Körtid: max 7,5 minuter (10 min insatstid) alt max 17,5 min (20 min insatstid)

Angreppstid: 1 minut

RIB¹ stationer

Anspänningstid: 5

Körtid: max 4 minuter (10 min insatstid) alt max 14 min (20 min insatstid)

Angreppstid: 1 minut

Om körtiden är okänd accepterar BA att körtid från tex Eniros kartstöd används som underlag. Adress och placering av Brandkåren Attundas brandstationer framgår på Brandkårens hemsida www.brandkaren-attunda.se. Hänsyn behöver även tas till om respektive station har tillgång till höjdfordon. I de fall höjdfordonets insatstid överstiger 10 min, kan höjdfordon (23 m) inte tillgodoräknas vid projektering.

¹ Personalen har beredskap i hemmet och åker till brandstationen vid larm.



6. Bärbara stegar

Brandkåren Attunda har förmågan att assistera vid utrymning med bärbara stegar från fönster där karmunderstycket/balkongräcket är beläget högst 11 meter över mark. Samtliga brandstationer förfogar över bärbara stegar av typen utskjutsstege. Brand- och räddningsstegarna är typgodkända för Svensk Standard SS 2091, Svenska Arbetsmiljöverket författningssamling AFS 2004:3, samt EU-normen EN131 och SS-EN 1147 samt har måtten (längd 4,8 m*bredd 0,9 m* höjd 0,4 m).

Eftersom de bärbara stegarna är både tunga och otympliga krävs att vägen fram till uppställningsplatsen anpassas så att den möjliggör en effektiv insats. Hänsyn måste tas till tydlig skyltning, undanröjande av hinder samt att framkomlighet för räddningstjänstens fordon anordnas så att stegen inte behöver bäras längre än max 50 meter.

7. Höjdfordon

Brandkåren Attunda har förmågan att assistera vid utrymning med höjdfordon från fönster där karm-understycket/balkongräcket är beläget högst 23 meter över mark.

Brandkåren Attunda förfogar idag över 4 höjdfordon. Dessa är placerade på följande brandstationer:

- Järfälla
- Upplands-Väsby
- Sollentuna
- Märsta (Kolsta).

7.1. Uppställningsplats

För att höjdfordon ska kunna användas behöver uppställningsplatsen:

- Kunna nå utan att fordon behöver backas.
- Ha samma bärighet som en räddningsväg (se Räddningsvägar nedan).
- Snöröjas och sandas vintertid samt hållas fri från hindrande träd och växtlighet.
- Skyltas och markeras i terrängen.

8. Räddningsvägar

Räddningsvägar ska anordnas när gatunätet eller motsvarande inte ger tillräcklig åtkomlighet för räddningsinsats (BBR 5:721). Vägen ska kunna användas av de räddningsfordon som behövs vid insats. Räddningsvägar ska normalt ansluta i närheten av byggnadens gatuadress.

För BA:s fordon är följande tillämpligt. Räddningsvägar behöver:

- Vara tydligt skyltade.
- Snöröjas och sandas vintertid samt hållas fria från hindrande träd och växtlighet.
- Vara fria från parkerade fordon.

9. Låsning av bommar

Vid låsning av bommar in till t.ex. bostadsområden ska lås utformas så de är öppningsbara med brandskåpsnyckel SS 3654.

10. Befintlig bebyggelse och ombyggnation

Räddningstjänstens förmåga och utrustning har historiskt sett varit en förutsättning i byggreglerna. Under åren har byggnadsreglerna förändrats men byggnaderna stått kvar. Renoveringar, markarbe-

ten, trädgårdsplanteringar m.m. kan dessutom ha påverkat förutsättningarna för utrymningslösningen. Vid ombyggnation och ändring av befintlig bebyggelse är det därför väsentligt att säkerställa att åtkomlighet för räddningsinsats är möjlig. Normalt görs detta genom att nya byggnadsregler uppfylls men det finns fall då åtkomlighetsprov/stegprov kan behöva tillämpas. Detta ska i så fall utföras i samråd med berört distrikt.

Bilaga 1 Stegutrymning i Boverkets regler

5:13 Betydelse av räddningstjänstens insats

Om räddningstjänsten har tillräckligt snabb insatstid och tillräcklig förmåga får utrymning genom fönster med hjälp av räddningstjänst enligt 5:323 tillämpas. (BFS 2011:26).

Allmänt råd

Med insatstid avses tiden från det att larm inkommit till räddningstjänsten och till dess att räddningsarbetet har påbörjats.

Bedömningen av räddningstjänstens insatstid och insatsförmåga kan baseras på de kommunala handlingsprogram som upprättas enligt 3 kap. 8 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, LSO. (BFS 2011:26).

5:323 Utrymning genom fönster

Fönster för utrymning ska utformas så att utrymning kan ske på betryggande sätt. (BFS 2011:26).

Utrymning från fönster med hjälp av räddningstjänst får tillgodoräknas som en av utrymningsvägarna för byggnader i verksamhetsklasserna 1 eller 3, förutsatt att högst 15 personer utrymmer denna väg från brandcellen. Detta förutsätter att räddningstjänsten har tillräckligt snabb insatstid och förmåga. Uppställningsplats dimensionerad för räddningstjänstens utrustning ska finnas. (BFS 2011:26).

Allmänt råd

Möjligheten till utrymning från fönster med hjälp av räddningstjänst bör endast användas i byggnader där öppningens underkant ligger högst 23 meter över marknivån.

I bedömningen av räddningstjänstens förmåga och dimensionering av uppställningsplats bör hänsyn tas till de faktorer som påverkar möjligheten att effektivt kunna genomföra utrymning.

Regler om uppställningsplats finns i avsnitt 5:721.

Tillräckligt snabb insatstid för räddningstjänsten är normalt högst 10 minuter. För friliggande flerbostadshus i verksamhetsklass 3 med högst tre våningsplan kan tillräckligt snabb insatstid vara högst 20 minuter. Med tillräcklig förmåga avses sådan bemanning och utrustning att utrymningen kan genomföras på ett tillfredsställande sätt.

Brandceller i lokaler i verksamhetsklass 1 som förväntas utrymmas med räddningstjänstens hjälp genom fönster bör inte vara större än 200 m².

Bostäder i verksamhetsklass 3 i byggnader i klass Br1 vars övre plan enbart är utformat för utrymning genom fönster med räddningstjänstens hjälp bör avskiljas från underliggande plan i lägst brandteknisk klass E 30. Avskiljningen behöver inte utföras som brandcellsgräns. (BFS 2011:26).

5:72 Åtkomlighet för räddningsinsatser

Byggnader ska vara åtkomliga för räddningsinsatser. (BFS 2011:26).

5:721 Räddningsväg

Om gatunätet eller motsvarande inte ger åtkomlighet ska särskild räddningsväg anordnas som ger god framkomlighet. Räddningsväg ska vara skyltad och ha uppställningsplatser för erforderliga fordon. (BFS 2011:26).

Allmänt råd

Räddningsväg och uppställningsplats bör utformas vad avser exempelvis fri höjd, marklutning, bredd, svängradie och bärighet så att räddningstjänstens större fordon kan ta sig fram. Bärigheten bör motsvara gatunätets. Regler om bärförmåga för bjälklag finns i avdelning C, kap. 1.1.1, 11 § i Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder), EKS.

Avståndet mellan räddningsfordonens uppställningsplats och byggnadens angreppspunkt bör understiga 50 meter.

Om utrymning förutsätts ske med maskinstege eller hävare, bör avståndet från gatan, räddningsvägen eller uppställningsplats till husväggen vara högst 9 meter. Andra förutsättningar kan framgå av kommunens handlingsprogram.

Utanför fönster där bärbar stege är tänkt att användas bör marken vara anpassad för utrymning. (BFS 2011:26).

10.1. Boverkets kommentarer till räddningstjänstens förmåga i konsekvensutredning till BBR 19

Om räddningstjänstens förmåga kan styrkas kan tillgodoräkning av räddningstjänsten fortsatt göras. Reglerna har nu förenklats för att bara gälla utrymning.

Uppdatering sker av begreppet insatstid som tidigare har varit definierad som normal insatstid (kopplat till gamla Räddningslagen) till att nu beskrivas som tillräcklig insatstid. Med insatstid avses tiden från det att larm inkommit till räddningstjänsten och till dess att räddningsarbetet har påbörjats. Vad som kan anses som tillräcklig insats definieras för aktuell situation i BBR. För en situation där utrymning med höjdfordon krävs bör t.ex. höjdfordonet vara på plats inom den aktuella tiden. Flerfamiljshus beskrivs nu som flerbostadshus för att använda tydligt definierade begrepp.

Möjligheten att koppla byggnadens krav bygger på att kommunen anpassar räddningstjänsten efter den lokala riskbilden och inte avsevärt försämrar räddningstjänstens förmåga över tid. Om räddningstjänstens förmåga avsevärt förändras kan byggnadstekniska åtgärder bli nödvändiga för att uppfylla kraven i bygglagstiftningen. Det är viktigt att poängtera att kommunen är skyldiga att tillhandahålla de resurser som krävs för att fullfölja tidigare åtaganden.

Boverket har inte möjlighet att ställa krav på organisatoriskt brandskydd men kan förhålla sig till den organisation som finns. Därför tillåts fortfarande att man använder sig av räddningstjänsten om deras förmåga kan bekräftas. Med insatstid menas den definition som framgår av TNC 95 och med effekt avses att stegutrustningen är uppställd. Boverket kan inte ställa krav på räddningstjänsten men för att man ska få tillgodoräkna sig räddningstjänsten som en andra utrymningsväg gäller vissa förutsättningar exempelvis en viss insatstid. Räddningstjänstens insatstid förutsätts vara bestämd under normala förhållanden, t.ex. normala trafiksituationer.

Utrymning med hjälp av räddningstjänstens utrustning förväntas kunna ske i samma omfattning som idag, förutsatt att räddningstjänsten bibehåller sin förmåga över byggnadens livscykel. Kommunens handlingsprogram eller annan beskrivning av räddningstjänstens åtagande kan utgöra grund för denna bedömning